

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת לך לך תשפ"ב

בגודל מעלת זכות החסד

"ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה", (י"ב, ב).

פירש"י, "ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלהי אברהם, ואברכך זהו שאומרים אלהי יצחק, ואגדלה שמך זהו שאומרים אלהי יעקב. יכול יהיו חותמין ככולן, תלמוד לומר והיה ברכה, כך חותמין ולא בהם".

יש לפרש בדרך רמז בכוונת הדברים, דאברהם אבינו הוא עמוד החסד, ועל זה הבטיחו הקב"ה "בך חותמין", ש"חתימת" הגלות תהא ע"י שאנו נתחזק במידת החסד, שעל ידי זה נזכה לעורר רחמי שמים שאף הקב"ה ינהג עמנו במידה כנגד מידה ויגאלנו במידת החסד, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"י מהלכות מנות עניים ה"א, ויסודו מדברי הגמ' בסנהדרין צ"ח ע"א) "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה", וכן מצאנו בגלות מצרים שנגאלו בזכות שגמלו חסד זה עם זה (וכדאיאת בתנא דבי אליהו פכ"ג), וכתב החפץ חיים (אהבת חסד חלק ב' פ"ה בהגה"ה) שהדבר נוגע גם לגאולה העתידה, שבזכות זה שנהגה במידת החסד אף הקב"ה ינהג עמנו בחסד ויזרז את הגאולה.

ומכאן יש לעורר עד כמה מוטל עלינו להרבות בגמילות חסדים בדורינו שנמצאים אנו קרוב מאוד לביאת המשיח, שהרי כפי מה שמרבים אנו במידת החסד כן מעוררים אנו יותר זכות לזכות במידה כנגד מידה לגאולה במידת החסד.

חסד ברוחניות

והנה עיקר ומטרת החסד של אברהם לא היה בגשמיות אלא ברוחניות, שעיקר עיסוקו היה להשיב אנשים לאמונה באבינו שבשמים וללמד אותם את דרך האמת וכמו שכתב הרמב"ם (פ"א מהלכות עבודה זרה ה"ג), וזהו לימוד לדין על דרך החסד עד כמה מוטל עלינו לגמול חסד עם אחרים ברוחניות, ואין לך גמילות חסד גדולה מזו כשמזכה אחרים לחיי נצח.

וכבר אמר הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל, שהרבה בני ישיבה טועים שנדמה להם שכיון שאין להם כסף ע"כ הם פטורין מצדקה, אבל האמת היא שצדקה אינה רק בכסף, אלא כשמוסר מזמנו עבור לימוד התורה של חבירו אין לך מצות צדקה כמוהו, ומקיים בזה מצות צדקה, וזוכה לברכה שמברך הקב"ה לנותני צדקה וכמוש"כ "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך", ולהבטחת השי"ת "עשר בשביל שתתעשר" שהבטחה זו מתקיימת ביתר שאת בתורה הקדושה שסגולתה להביא ברכה לאדם. (ועי' משי"כ עוד בזה בפר' תרומה עה"פ (שמות כ"ה, ב) "מאת כל איש אשר ידבנו ליבו").

ומו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל סידר בישיבה שכל בחור מבוגר יעמוד

סכנת ההסתכלות לעבר מקומות טומאה

"וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו", (בראשית י"ג י"ד).

פירש"י, "אחרי הפרד לוט - כל זמן שהרשע עמו היה הדבור פורש ממנו", ע"כ.

והקשו המפרשים שהלא לעיל (י"ב, ה-ז) כתיב "ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו וגו' וירא ה' אל אברם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת", והרי מבואר שהקב"ה התנבא לאברם בשעה שלוט היה יחד עמו, והיאך מתיישבים הדברים עם דברי רש"י כאן שכל זמן שלוט היה עמו היה הדיבור פורש הימנו.

ונראה ליישב שלוט נעשה רשע רק לאחר שהלך לכיכר הירדן, שכן יסוד קלקולו של לוט ורשעותו, בא לו מחמת שנשא עיניו לראות את כיכר הירדן שהיה מקום טומאה, והשתוקק ללכת לשם כדי להשיג תאוות העוה"ז [וכדאיאת בגמ' בהוריות דף י' ע"ב על הפסוק "וישא לוט את עיניו", "כל הפסוק הזה לשם עבירה נאמר", עיי"ש], ואז אמר אי אפשר לא באברהם ולא

דברי חיזוק והדרכה שנאמרו בהיכל הישיבה הקדושה בסוף השיעור פתיחה לתחילת הזמן

ופירשו בזה בעלי הדרש ד'צילותא' הוא מלשון 'צלותא' והיינו תפילה, ורמז יש בזה ד'שמעתיא' והיינו לימוד התורה בעי' צילותא' והיינו תפילה, שאי אפשר להצליח בלימוד התורה בלא תפילה. וזהו מה שאנו אומרים בכל יום בתפילת אהבה רבה, "בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים", והיינו שאבותינו לא בטחו בכוח התמדתם או כישרונותיהם, אלא בטחו בקב"ה וידעו שאי אפשר להשיג התורה על ידי לימוד בלבד אלא צריך סייעתא דשמיא, וזהו מה שאנו מבקשים "כן תחננו תלמדנו", דמאחר שגם אנחנו כאבותינו שבטחים בך ויודעים שאי אפשר לזכות בתורה אלא מכוח סייעתא דשמיא, א"כ כן תחננו ותלמדנו.

ואנו מקווים שההצלחה והסייעתא דשמיא של תחילת זמן יימשך לכל הזמן כולו, וידוע מה שאמרנו בעלי המוסר על הפסוק "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו", שתחילת הזמן הוא בחינת "מי יעלה בהר ה'", והיינו שמתחילים לעלות בהר ה' בדרך העולה בית א-ל, אבל מלבד זאת צריך עוד סייעתא דשמיא "מי יקום במקום קדשו" מי יצליח לעמוד שם בקביעות, ולהחזיק בחיזוק של תחילת הזמן במשך כל הזמן כולו, ולזה צריך עוד תפילה בפנ"ע שיתקיים "מי יקום במקום קדשו". ויעזרנו השי"ת שנזכה לראות ברכה והצלחה וסייעתא דשמיא.

והנה ידוע מה שאמרנו חז"ל (עירובין ס"ה ע"א) "שמעתתא בעי צילותא",

נתרם לרפואת הרה"צ ר' מנחם מנדל בן מרים שליט"א לרפוא"ש

הונצח על ידי "החברה המרכזית למימוש זכויות"

באלוקיו, אבל לפני ניסיון זה החזיק באמונה והלך יחד עם אברהם, ולכן בתחילה היה אברם יכול להתנבאות גם בשעה שלוט היה יחד עמו, שהרי בזמן ההוא [טרם שהלך לכיכר הירדן] לא היה לוט רשע.

והדברים מבהילים למתבונן, שאע"פ שבתחילת דרכו היה לוט מאנשי בית אברהם והלך בדרך אברהם באמונה, מ"מ בשעה שנשא את עיניו לעבר מקומות טומאה נמשך אחריהם ונעשה איש טמא, וזהו לימוד לדין שכל בחור ישיבה המסתופף בהיכל ה', אף שזוכה להיות בקרבת בני תורה, מ"מ אינו שמור מפגעי הרחוב אם ח"ו ישא את עיניו להסתכל מחוץ לעולמה של תורה.

עצה למנוע ניכוי הזכויות לאחר שזוכה האדם לניסים

"אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאוד", (ט"ו, א).

פירש"י "אחר שנעשה לו נס זה שהרג את המלכים והיה דואג ואומר שמא קבלתי שכר על כל צדקותי, לכך אמר לו המקום אל תירא אברם אנכי מגן לך מן העונש שלא תענש על כל אותן נפשות שהרגת, ומה שאתה דואג על קבול שכרך, שכרך הרבה מאוד", ע"כ.

וראי להבין מה היה שורש המשא ומתן בין אברהם אבינו לקב"ה, והרי אם אברהם אבינו היה סבור שאיבד את זכויותיו, ע"כ בוודאי היה סבור כן בצדק, מחמת שכן הוא הכלל שהנאות העולם הזה מנכים לאדם משכרו המוכן לו לעולם הבא, וא"כ מה השיב לו הקב"ה ששכרו שלם ולא ינוכה לו כלל משכרו, והרי לפי הכללים בהנהגת השי"ת היה ראוי לנכות לו משכרו.

ופירש בישועות יעקב הל' חנוכה (סי' תרפ"ב) סוד הדבר, עפ"י הא דאיתא במדרש כאן: "אנכי מגן לך הכל יודעין שאנכי מגן לך", וביאר הישועות יעקב שכוונת המדרש לפרש היאך באמת לא נתמעטו זכויותיו על ידי הנס, ועל זה אמרו שמאחר ש"הכלל יודעים שאנכי מגן לך", והיינו שנתפרסם הנס ונתקדש שם שמים, א"כ שוב אין מזכים לו מזכויותיו, כי נמצא שלא נעשה הנס עבורו אלא בעבור כבוד שמים.

ועפ"י ביאר הישועות יעקב נוסח הרחמן של חנוכה שאומרים "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה לאבותינו", ולכאורה צריך ביאור היאך מתפללים שיעשה לנו הקב"ה ניסים והלא אין מבקשים על נס. וביאר הישועות יעקב שכיון שמבקשים "כמו שעשה לאבותינו" והיינו שבנס דחנוכה התפרסם שמו ית' ברבים לכן מבקשים שיעשה עמנו הקב"ה ניסים כאלו "כמו שעשה לאבותינו", והיינו ניסים שמפרסמים ומקדשים שם שמים.

והנה בזמנינו אנו מוקפים הרבה ניסים ונפלאות שעושה עמנו הקב"ה למעלה מדרך הטבע, להצילנו מיד בני ישמעאל וערב המקיפים אותנו מכל צד ומבקשים לכלותינו, ולכאורה יש בזה סכנה שמא הדבר ימעט מזכויותינו עד שלא נזכה חלילה לשמירה עלינו, וכמו שחשש יעקב אבינו באומר (בראשית ל"ב, י"א) "קטונתי מכל החסדים" ופירש"י שם "נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי".

אמנם להאמור זכינו לעצה נפלאה היאך לשמור על זכויותינו שלא יתמעטו על ידי הניסים הללו, והוא, על ידי שנזכיר בפה את חסדי ה' ונפלאותיו בשמירה העליונה ששומר הקב"ה על יושבי ארץ הקודש, ונייחס את הנפלאות אליו ולא לידי כוחות בשר ודם, ועל ידי זה יתקדש שמו של הקב"ה, ואז כבר אין מקום לבוא עמנו בחשבון ולנכות לנו מזכויותינו, שהרי ע"ז נתברר שלא נעשו הניסים עבורינו אלא עבור קידוש שמו הגדול.

אורם של ישראל זורה וניכר בעיקר בזמני קושי ואפילה

"ויצא את החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך", (ט"ו, ה).

מצאנו בכמה מקומות שעם ישראל נמשלו לכוכבים, ובפשוטו היינו משום ריבוי הכוכבים שאי אפשר לספורם. (ועי' עוד ברש"י ריש פרשת שמות).

אמנם נראה עוד, שעם ישראל דומים במהותם ועצמותם לכוכבים, שכשם שהכוכבים תפקידם להאיר, כך גם כל יהודי תפקידו להאיר את נשמתו באש דקדושה על ידי קיום התורה והמצוות. ומה שנמשלו לאור הכוכבים ולא לאור השמש, היינו משום שכשם שהכוכבים מאירים בלילה, כך גם ישראל אין אורם ניכר אלא בלילה והיינו בזמני קושי, שאז מוסרים נפשם למען כבוד שמים, ובזה ניכר גודל אורם וחיבתם ועוצם אור נשמתם.

ועוד יש לפרש, שכשם שהכוכבים אין להם אור עצמי אלא הם מקבלים את האור מהשמש, כך היהודי אין לו אור עצמי להאיר את נשמתו, אלא הקב"ה מאיר את נשמת האדם על ידי שהאדם מקיים את התורה בהתלהבות ובשמחה.

והדרך המובחרת לאדם להאיר את נשמתו, הוא על ידי לימוד התורה, וכמו שכתוב (משלי י' כ"ג) "נר מצווה, ותורה אור", ומשמע שהמצוות לבדם הם בגדר 'נר' בלבד, והתורה היא האור והאש הדולק על גבי הנר, והביאור בזה, שלימוד התורה הוא כאש המדליק את החשק וההתלהבות בקיום המצוות, ומפני שבלימוד התורה האדם מתקדש ונדבק לקב"ה, וע"ז הוא מקיים את המצוות מתוך שמחה והתלהבות, ומתקדש על ידי המצוות הללו, וכמו שאנו אומרים "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו".

אזהרות בקיום דין מציצה במילה בראוי

(מתוך ספר "ביאורים והנהגות" לרבינו שליט"א על התורה פרשת לך לך)

"ואתה את בריתי תשמור", (י"ז, ט).

בכלי, ובספר "שדה חמד" הביא מכתב אזהרה מטעם בתי דין הספרדיים והאשכנזיים בעיה"ק ירושלים, (הגאון רבי שמואל סלאנט, הגאון רבי יעקב שאול אלישר ראשון לציון, והגאון מהרש"ז מלובלין בעל שו"ת תורת חסד זכרם לברכה), שענוש יענש כל מוהל שימצוץ בכלי, וזה לשון האזהרה (מחודש תשרי שנת תרס"א) "בהיות כי יצא איש אחד פה לשנות המציצה של ברית מילה לעשותה בפיו ע"י כלי זכוכית, ועפ"י הדין המציצה היא רק בפה בלבד ולא ע"י דבר אחר כלל, והיא נהוגה כן בקרב ישראל משנות דור ודור מרבותינו הקדמונים ז"ל, לכן באנו עתה להזהיר בכח תוה"ק כי אל יהין שום איש ישראלי עוד לעשות המציצה באופן אחר מכפי הנהוג עד עתה בשום שינוי כל שהוא, וכל המשנה ידיו על התחנתו, וענוש יענש המוהל ואבי הבן והסנדק וכל המסייעים לפרוץ גדרן ומנהגן של ישראל ע"כ".

ובספר עמודי אש (מנהגי המהר"ל דיסקין) מובא שהזהיר מאוד לא להיכנס לברית מילה אשר נעשה בלא מציצה בפה, ובמכתב שכתב לרבינו לונדון ששאלוהו על המציצה, כתב דברים נוראים על אותם שמלו בלא מציצה - בזה הלשון "במהרה יבוא אליהו אולי ימצא היתר למולים שלהם - [שמלו בלא מציצה בפה] שיהיו מותרים לאכול בפסח", [וזכורני שבהיותי באנגליה ראיתי מכתב זה באוצר הכתבים של יהודי אחד בשם סוקולסקי].

ובפרט בירושלים עיה"ק יש לפרסם ולהודיע הדבר למוהלים שיידעו גודל האחריות הרובצת עליהם, שאם מוצצים בכלי הרי הם פוגמים נפשות ישראל - לדעת גדולי ירושלים עיה"ק, ועלולים לגרום להם נזק רוחני בעתיד. ועל כן בירושלים עיה"ק צריכים אבי הבן והסנדק לדעת בבירור שהמוהל יעשה המציצה בפה כדת וכדין, דאל"כ הרי הם עוברים על אזהרת גדולי ירושלים זצ"ל דענוש יענש המוהל ואבי הבן והסנדק, ומי לא יחוש לאזהרה זו.

א יש להזהיר מה שמצוי היום בעוה"ר שמוהלים במציצה רק נוגעים בפיהם ואינם מוצצים כפשוטו עד שמוציא דם ממקומות הרחוקים, שאינם מקיימים בזה מצוות מציצה, שצריך לשהות ולמצוץ עד שמגיע דם ממקומות הרחוקים, ואף דבגמ' מבואר שמציצה הוא מפני רפואה, ובספר "נחל אשכול" מעיד שאין שום סכנה בזמנינו, מ"מ גם אי נימא כן הלא כבר ביארו גדולי הפוסקים שאין טעם המציצה מפני רפואה בלבד, אלא מצד קיום מצוות מילה כהלכתה שמצוותה במציצה, [וכן בנוסח "הרחמן" שלאחר ברכת המזון בסעודת מילה אומרים "אם שלש אלה לא יעשה לה (מילה, פריעה, מציצה) עבודתו פסולה, והרי מבואר דמציצה הוא חלק ממצוות הברית], ולזה צריך דווקא לשהות כדי למצוץ דם ממקומות מרוחקים, (והא דאיתא בגמ' בשבת קל"ג ע"ב דמוהל שאינו עושה המציצה מעבירים אותו משום סכנתא ולא אמרו משום ביטול דין מציצה, היינו משום דמשום ביטול דין מציצה לא היו מעבירים אותו כשמתחייב להפסיק בדרכו, כיון שמצוות מציצה איננה מעכבת במילה, ועי' תשו"ג ח"א תקפ"ח וחי"ג סי' רצ"ו).

ודע שהמציצה בפה פועל תיקון גדול בנפש הילד והיא נצרכת לעצם קיום מצוות מילה כהלכתה, וכמו שהוכיח הגאון רבי משה מרדכי עפשטיין זצ"ל ממה שצריך למצוץ דווקא בפה ולא בכלי, דאם נאמר שזהו לרפואה בלבד אינו מובן הצריכו חז"ל למצוץ בפה בשעה שמציצה בפה הוא דבר מאוס מאוד, ובהכרח שחז"ל קיבלו שיש תיקון גדול במציצה בפה דווקא, שרק בזה מתקיים האות ברית קבוצתה לכתחילה, וגם מועיל לתינוק, וכשאינו מוצצים המציצה בפה כהלכתה עד שמוציא דם ממקומות הרחוקים, מפסידים בזה קיום המצווה כהלכתה, וגם פוגמים בנפש התינוק.

ב גדולי ירושלים עיה"ק הזהירו מאוד להקפיד על מציצה בפה ולא